

(antroponime, toponime, hidronime, tematic), câteva *hărți* și *ilustrații* și, nu în ultimul rând, o *hârtie superioară calitativ*.

—► Alexandru Pînzar, *Hotarul de Nord al Moldovei (de la formare, în secolul al XIV-lea, până la statornicirea lui pe Ceremuș, Colacin și Nistru)*, Prefață de Ștefan S. Gorovei, Editura Universității "Alexandru Ioan Cuza", Iași, 2016, 471 p.

D-l Alexandru Pînzar a lămurit, de curând, problema complexă a evoluției istorico-geografice a graniței de N și NV a Țării Moldovei cu Regatul Polon, între veacurile XIV - XVIII, în recenta sa carte: *Hotarul de Nord al Moldovei (de la formare, în secolul al XIV-lea, până la statornicirea lui pe Ceremuș, Colacin și Nistru)*, Prefață de Ștefan S. Gorovei, Editura Universității "Alexandru Ioan Cuza", Iași, 2016, 471 p. Contribuția autorului este valorificarea livrească a lucrării sale de doctorat, coordonată de d-l Ștefan S. Gorovei, susținută la Iași și acceptată de comisia de doctorat în septembrie 2014. D-nii Ștefan S. Gorovei și Alexandru Pînzar sunt cunoscuți persoanelor interesate de istorie din Botoșani prin contribuțiile lor istoriografice și prin colaborarea la anuarul Muzeului Județean Botoșani, *Acta MoldaviaeSeptentrionalis*, la vol. VII - XIII, 2008 - 2014, cu ferme promisiuni și pentru numerele următoare.

Autorul și-a structurat demersul său istoriografic în următorii pași: *Introducere* (pp. 17 - 36); *Drepturi și pretenții* (pp. 37 - 68); *Acte omagiale și tratate* (pp. 69 - 122); *Așezări* (pp. 123 - 152); *Concluzii* (pp. 153 - 158); *Anexe documentare* (Acte externe, pp. 159 - 171; Acte interne, pp. 172 - 331); *Bibliografie* (pp. 333 - 346); *Abrevieri* (p. 347); *Lista ilustrațiilor* (p. 349); *Indicide nume* (pp. 351 - 471), toate bine articulate într-un întreg tematic. Prefațatorul, reputat medievist, a precizat că „*Reconstituirea modului în care s-a format și a evoluat hotarul de nord al Țării Moldovei, element - cheie pentru înțelegerea, cât mai aproape de realitatea istorică, a proceselor care au avut drept urmare întemeierea și consolidarea ei ca entitate politică, a fost realizată printr-o analiză sistematică a izvoarelor diplomatice, externe și interne (documente emise atât în Moldova, cât și în Regatul Poloniei), dar și a celor narative. A rezultat imaginea unui hotar care și-a găsit „echilibrul” în mai multe etape (...). Cartea d-lui Alexandru Pînzar arată că un subiect ca acesta, ușor inflamabil, poate fi supus unei cercetări atente, plină de grijă, dar și de emoția descoperirilor de tot felul, pentru a ajunge la un rezultat care, într-un fel, era de așteptat*” - (p. 11).

Fruntașii nordice și nord - vestice ale Țării Moldovei au format „*Un hotar - cheie*” pentru înțelegerea formării statului politic est - carpatic, pe de o parte, pentru afirmarea personalității acestuia în Europa centrală carpato - nistriano - pontică, zonă de puternică interferență a intereselor complexe polono - ungare - lituaniano - otomane, pe de altă parte. Pentru a elucida istoria și evoluția geo - istorico - teritorială a graniței amintite, istoricul sucevean a formulat trei obiective ale cercetării sale tematice: *primul* trebuie să lămurească dacă „*hotarul - cheie*” a fost delimitat definitiv în a doua jumătate a secolului XIV sau a cunoscut o evoluție „*în mișcare*”, de atunci până pe la sfârșitul veacului XVIII. Următorul obiectiv este necesar să răspundă la întrebarea importantă: „*de ce «voinețele de expansiune teritorială» ale regilor Poloniei și Ungariei, ale ducilor lituanieni și ale primilor voievozi ai Moldovei și-au găsit un echilibru acolo, în zona cursurilor superioare ale Siretului, Prutului și Nistrului?*”. Ultimul, dar nu cel din urmă deziderat al analizei istoriografice urmează să lămurească cauzele și contextul geo - istoric central - european al formării Țării Moldovei și al fixării hotarului nordic și nord -

(antroponime, toponime, hidronime, tematic), câteva *hărți* și *ilustrații* și, nu în ultimul rând, o *hârtie superioară calitativ*.

—► Alexandru Pînzar, *Hotarul de Nord al Moldovei (de la formare, în secolul*

al XIV-lea, până la statornicirea lui pe Ceremuș, Colacin și Nistru), Prefață de Ștefan S. Gorovei, Editura Universității "Alexandru Ioan Cuza", Iași, 2016, 471 p.

D-l Alexandru Pînzar a lămurit, de curând, problema complexă a evoluției istorico-geografice a graniței de N și NV a Țării Moldovei cu Regatul Polon, între veacurile XIV - XVIII, în recenta sa carte: *Hotarul de Nord al Moldovei (de la formare, în secolul al*

XIV-lea, până la statornicirea lui pe Ceremuș, Colacin și Nistru), Prefață de Ștefan S. Gorovei, Editura Universității "Alexandru Ioan Cuza", Iași, 2016, 471 p. Contribuția autorului este valorificarea livrească a lucrării sale de doctorat, coordonată de d-l Ștefan

S. Gorovei, susținută la Iași și acceptată de comisia de doctorat în septembrie 2014. D-nii Ștefan S. Gorovei și Alexandru Pînzar sunt cunoscuți persoanelor interesate de istorie din Botoșani prin contribuțiile lor istoriografice și prin colaborarea la anuarul Muzeului

Județean Botoșani, *Acta MoldaviaeSeptentrionalis*, la vol. VII - XIII, 2008 - 2014, cu ferme promisiuni și pentru numerele următoare.

Autorul și-a structurat demersul său istoriografic în următorii pași: *Introducere* (pp. 17 - 36); *Drepturi și pretenții* (pp. 37 - 68); *Acte omagiale și tratate* (pp. 69 - 122); *Așezări* (pp. 123 - 152); *Concluzii* (pp. 153 - 158); *Anexe documentare* (Acte externe, pp. 159 - 171; Acte interne, pp. 172 - 331); *Bibliografie* (pp. 333 - 346); *Abrevieri* (p. 347);

Lista ilustrațiilor (p. 349); *Indicide nume* (pp. 351 - 471), toate bine articulate într-un întreg tematic. Prefațatorul, reputat medievist, a precizat că „*Reconstituirea modului în*

care s-a format și a evoluat hotarul de nord al Țării Moldovei, element - cheie pentru înțelegerea, cât mai aproape de realitatea istorică, a proceselor care au avut drept

urmare întemeierea și consolidarea ei ca entitate politică, a fost realizată printr-o analiză sistematică a izvoarelor diplomatice, externe și interne (documente emise atât în

Moldova, cât și în Regatul Poloniei), dar și a celor narative. A rezultat imaginea unui hotar care și-a găsit „echilibrul” în mai multe etape (...). Cartea d-lui Alexandru Pînzar

arată că un subiect ca acesta, ușor inflamabil, poate fi supus unei cercetări atente, plină de grijă, dar și de emoția descoperirilor de tot felul, pentru a ajunge la un rezultat care,

într-un fel, era de așteptat” - (p. 11).

Fruntașii nordice și nord - vestice ale Țării Moldovei au format „*Un hotar - cheie*” pentru înțelegerea formării statului politic est - carpatic, pe de o parte, pentru afirmarea

personalității acestuia în Europa centrală carpato - nistriano - pontică, zonă de puternică interferență a intereselor complexe polono - ungare - lituaniano - otomane, pe de altă

parte. Pentru a elucida istoria și evoluția geo - istorico - teritorială a graniței amintite, istoricul sucevean a formulat trei obiective ale cercetării sale tematice: *primul* trebuie să lămurească dacă „*hotarul - cheie*” a fost delimitat definitiv în a doua jumătate a secolului

XIV sau a cunoscut o evoluție „*în mișcare*”, de atunci până pe la sfârșitul veacului XVIII. Următorul obiectiv este necesar să răspundă la întrebarea importantă: „*de ce «voinețele de expansiune teritorială» ale regilor Poloniei și Ungariei, ale ducilor lituanieni și ale primilor voievozi ai Moldovei și-au găsit un echilibru acolo, în zona*

cursurilor superioare ale Siretului, Prutului și Nistrului?”. Ultimul, dar nu cel din urmă deziderat al analizei istoriografice urmează să lămurească cauzele și contextul geo -

vestic al acesteia. Cele trei obiective formează un trinom, cu relaționalități, interdependențe și finalizări simultane. Rezolvarea trinomului impune lărgirea orizontului cercetării și abordarea duală a problematicii hotarului - problemă: identificarea și analizarea izvoarelor istorice referitoare la ambele fâșii ale frontierei, atât cea moldavă, cât și cea polono / lituaniană (pp. 32 - 35). Căci hotarul este un adevărat **Limēs Bifrons**, realitate care nu trebuie ignorată... „*Aceasta este singura cale*, a precizat d-l Al. Pînzar, *prin care pot fi propuse noi interpretări, noi reconstituiri ale trecutului, care să integreze, să extindă și să îmbunătățească rezultatele investigațiilor de până acum cu privire la subiectul hotarelor Moldovei medievale*” (p. 35).

Regiunea străbătută de cursurile superioare ale Siretului, Prutului și Nistrului a fost disputată, în a doua jumătate a secolului XIV, de către regii ungari și poloni, conducătorii țării și voievozii tinerei Țări a Moldovei. Între anii 1430 - 1435, hotarul de N și NV al statului moldav a cunoscut o primă configurație stabilă, de referință pentru deceniile următoare (Cap. I, *Drepturi și pretenții*, pp. 37 - 67). „*În acest context*, a subliniat autorul, *în actele externe ale domnilor de la Suceava sau Iași, dar și în tratatele și înțelegerile dintre craii de la Buda și Cracovia, prin care erau materializate raporturile noi țări cu regatele vecine, trebuiau să existe și au existat prevederi despre hotarul de nord al Moldovei. (...) Actele lui Petru I și Ștefan II Tomșa stabilesc, așadar, limitele intervalului cronologic luat în considerație: 1387 - 1612. În cadrul acestuia, au putut fi analizate 132 de acte externe, împărțite în două categorii, ce au fost inventariate în Anexa I*” (pp. 69 - 71). Delimitarea spațiului politic al unei entități statale în evul mediu a cunoscut patru etape definitorii, suprapuse cronologic: militară, socio - economică, culturală și politico - administrativă (p. 85).

Împrumutul din 1388 al voievodului Petru I Mușatinul către suzeranul său, regele polon Vladislav I Jagiello, în valoare de 4.000 de ruble (scriptic) / 3.000 de ruble (faptic), a oferit, prin documentația aferentă, informații despre configurația hotarului moldo - polon din zona cursului superior Siret - Nistru. Garanția oferită de regele polon pentru împrumut a fost Țara Haliciului (orașului Halici și teritoriul subordonat, compus și din Pocuția). În contextul acestor tribulații politico - financiare, în 1395 a intrat în cadrul Țării Moldovei teritoriul ei de N numit Țara Șipenițului, cu cetățile Hotin, Țețina, Hmielov, ceea ce a modificat iar configurația hotarului moldo - polon. În 1444 - 1445 hotarul de NV dintre Nistru - Prut era deja fixat pe râul Colacin (pp. 111 - 112), un rol important în consolidarea acelei frontiere avându-l și statutul politico - feudo - juridic al domeniilor primite ca zestre / dar de nuntă de doamnele țării, la mijlocul secolului XV (pp. 115 - 116). Rezolvarea bilaterală moldo - polonă a problemei Pocuției, la mijlocul secolului XVI, a avut ca urmare statornicirea hotarului pe râul Ceremuș, afluent sudic al Prutului (pp. 116 - 122).

Regiunea străbătută de cursurile superioare ale Siretului, Prutului și Nistrului a fost disputată, în a doua jumătate a secolului XIV, de către regii ungari și poloni, conducătorii țării și voievozii tinerei Țări a Moldovei. Între anii 1430 - 1435, hotarul de N și NV al statului moldav a cunoscut o primă configurație stabilă, de referință pentru deceniile următoare (Cap. I, *Drepturi și pretenții*, pp. 37 - 67). „*În acest context*, a subliniat autorul, *în actele externe ale domnilor de la Suceava sau Iași, dar și în tratatele și înțelegerile dintre craii de la Buda și Cracovia, prin care erau materializate raporturile noi țări cu regatele vecine, trebuiau să existe și au existat prevederi despre hotarul de nord al Moldovei. (...) Actele lui Petru I și Ștefan II Tomșa stabilesc, așadar, limitele intervalului cronologic luat în considerație: 1387 - 1612. În cadrul acestuia, au putut fi analizate 132 de acte externe, împărțite în două categorii, ce au fost inventariate în Anexa I*” (pp. 69 - 71). Delimitarea spațiului politic al unei entități statale în evul mediu a cunoscut patru etape definitorii, suprapuse cronologic: militară, socio - economică, culturală și politico - administrativă (p. 85).

Împrumutul din 1388 al voievodului Petru I Mușatinul către suzeranul său, regele polon Vladislav I Jagiello, în valoare de 4.000 de ruble (scriptic) / 3.000 de ruble (faptic), a oferit, prin documentația aferentă, informații despre configurația hotarului moldo - polon din zona cursului superior Siret - Nistru. Garanția oferită de regele polon pentru împrumut a fost Țara Haliciului (orașului Halici și teritoriul subordonat, compus și din Pocuția). În contextul acestor tribulații politico - financiare, în 1395 a intrat în cadrul Țării Moldovei teritoriul ei de N numit Țara Șipenițului, cu cetățile Hotin, Țețina, Hmielov, ceea ce a modificat iar configurația hotarului moldo - polon. În 1444 - 1445 hotarul de NV dintre Nistru - Prut era deja fixat pe râul Colacin (pp. 111 - 112), un rol important în consolidarea acelei frontiere avându-l și statutul politico - feudo - juridic al domeniilor primite ca zestre / dar de nuntă de doamnele țării, la mijlocul secolului XV (pp. 115 - 116). Rezolvarea bilaterală moldo - polonă a problemei Pocuției, la mijlocul secolului XVI, a avut ca urmare statornicirea hotarului pe râul Ceremuș, afluent sudic al Prutului (pp. 116 - 122).

vestic al acesteia. Cele trei obiective formează un trinom, cu relaționalități, interdependențe și finalizări simultane. Rezolvarea trinomului impune lărgirea orizontului cercetării și abordarea duală a problematicii hotarului - problemă: identificarea și analizarea izvoarelor istorice referitoare la ambele fâșii ale frontierei, atât cea moldavă, cât și cea polono / lituaniană (pp. 32 - 35). Căci hotarul este un adevărat **Limēs Bifrons**, realitate care nu trebuie ignorată... „*Aceasta este singura cale*, a precizat d-l Al. Pînzar, *prin care pot fi propuse noi interpretări, noi reconstituiri ale trecutului, care să integreze, să extindă și să îmbunătățească rezultatele investigațiilor de până acum cu privire la subiectul hotarelor Moldovei medievale*” (p. 35).

Regiunea străbătută de cursurile superioare ale Siretului, Prutului și Nistrului a fost disputată, în a doua jumătate a secolului XIV, de către regii ungari și poloni, conducătorii țării și voievozii tinerei Țări a Moldovei. Între anii 1430 - 1435, hotarul de N și NV al statului moldav a cunoscut o primă configurație stabilă, de referință pentru deceniile următoare (Cap. I, *Drepturi și pretenții*, pp. 37 - 67). „*În acest context*, a subliniat autorul, *în actele externe ale domnilor de la Suceava sau Iași, dar și în tratatele și înțelegerile dintre craii de la Buda și Cracovia, prin care erau materializate raporturile noi țări cu regatele vecine, trebuiau să existe și au existat prevederi despre hotarul de nord al Moldovei. (...) Actele lui Petru I și Ștefan II Tomșa stabilesc, așadar, limitele intervalului cronologic luat în considerație: 1387 - 1612. În cadrul acestuia, au putut fi analizate 132 de acte externe, împărțite în două categorii, ce au fost inventariate în Anexa I*” (pp. 69 - 71). Delimitarea spațiului politic al unei entități statale în evul mediu a cunoscut patru etape definitorii, suprapuse cronologic: militară, socio - economică, culturală și politico - administrativă (p. 85).

Împrumutul din 1388 al voievodului Petru I Mușatinul către suzeranul său, regele polon Vladislav I Jagiello, în valoare de 4.000 de ruble (scriptic) / 3.000 de ruble (faptic), a oferit, prin documentația aferentă, informații despre configurația hotarului moldo - polon din zona cursului superior Siret - Nistru. Garanția oferită de regele polon pentru împrumut a fost Țara Haliciului (orașului Halici și teritoriul subordonat, compus și din Pocuția). În contextul acestor tribulații politico - financiare, în 1395 a intrat în cadrul Țării Moldovei teritoriul ei de N numit Țara Șipenițului, cu cetățile Hotin, Țețina, Hmielov, ceea ce a modificat iar configurația hotarului moldo - polon. În 1444 - 1445 hotarul de NV dintre Nistru - Prut era deja fixat pe râul Colacin (pp. 111 - 112), un rol important în consolidarea acelei frontiere avându-l și statutul politico - feudo - juridic al domeniilor primite ca zestre / dar de nuntă de doamnele țării, la mijlocul secolului XV (pp. 115 - 116). Rezolvarea bilaterală moldo - polonă a problemei Pocuției, la mijlocul secolului XVI, a avut ca urmare statornicirea hotarului pe râul Ceremuș, afluent sudic al Prutului (pp. 116 - 122).

Așezările (Cap. III, pp. 123 - 151) de pe ambele fâșii ale hotarului moldo - polon între Nistru - Carpații Orientali nordici, cu istoria punctuală a fiecărei localități de graniță, sunt tot atâtea repere geo - cronologice ale istoriei seculare a fruntariilor de N și NV ale Țării Moldovei. D-l Al. Pînzar a explicat pertinent ce a fost „*donația de la Ceremuș*” (1499), inițial viageră, ulterior definitivă, și cum s-a fixat hotarul moldo - polon din „*Munții Ungurești*” în secolul XVII.

Concluziile (pp. 153 - 157) reunesec finalitățile celor trei obiective de cercetare istoriografică fixate de autor la începutul cărții sale. Astfel, hotarul de N și NV al Țării Moldovei a fost „*flotant*”, „*în mișcare*”, între secolele XIV - XVIII, cunoscând mai multe etape de evoluție către o configurație stabilă, în veacurile XVII - XVIII. *În prima*

etapă, hotarul originar al noului stat românesc est - carpatic, în zona precizată anterior, s-a fixat pe la mijlocul secolului XIV, „când era, de fapt, granița între pământurile din exteriorul arcului carpatic stăpânite de regele Ungariei și cele rusești, aflate în posesia lui Cazimir cel Mare și a ducilor lituanieni. Aliniamentul primului hotar urma, în esență, „**linia dreaptă**” descrisă de Dimitrie Cantemir (...), ce pornea din preajma Hotinului și trecea „**prin râurile Prut și Ceremuș**”. Demarcația o forma marea zonă împădurită care închidea spațiul dintre Nistru și munți (...)” - (p. 153). În etapă următoare, în 1395, hotarul s-a mișcat spre vest, prin includerea Țării Șipenițului în Țara Moldovei, în timpul voievodului Ștefan I, cu statut juridic de posesie, ca nouă garanție pentru împrumutul moldav pentru regele polon din 1388 (p. 153).

În 1436 hotarul moldo - polon a revenit la demarcația inițială, după întoarcerea Țării Șipenițului în fruntăriile polone. Peste un deceniu, în 1444 - 1445, un nou flux moldav al graniței readuce Țara Șipenițului în stăpânirea Mușatinilor. O nouă modificare, a cincea, a hotarului moldo - polon s-a produs în 1499, la încheierea păcii moldo - polone de la Hârâu, când logofătul Tăutu a primit „*donăția de pe Ceremuș*” de la craiul Ioan Albert: 11 sate pe malul drept al râului, care a devenit, astfel, linia naturală de demarcație între cele două state. În primul deceniu al secolului XVI, hotarul moldo - polon a cunoscut încă patru modificări ale traseului, de genul flux - reflux, în contextul politico - militar complicat al luptei voievozilor moldavi Ștefan cel Mare și a fiului său, Bogdan al III-lea, pentru stăpânirea Pocuției, devenită gajul împrumutului din 1388 (p. 154). „*Cu ocazia păcii din 1510*, a lămurit d-l Al. Pînzar, *a fost reconfirmată logofătului Tăutu posesia viageră a celor unsprezece sate, ceea ce înseamnă că hotarul de nord, de facto, în acel moment, era definit din nou de cele trei cursuri de apă: Nistrul, Colacinul și Ceremușul*” (p. 155).

Dar problema traseului hotarului de N și NV al statului Mușatinilor nu s-a încheiat atunci. Prin pacea moldo - polonă din 1538 (Hotin), dintre Petru Rareș și regele polon Sigismund I, prin hatmanul Jan Tarnowski, voievodul moldav a renunțat definitiv la orice pretenții de stăpânire asupra Pocuției, iar suveranul polon a cedat definitiv cele 11 sate ale logofătului Tăutu Țării Moldovei, frontiera în cauză stabilindu-se pe traseul Nistru (vest Hotin) - Colacin - Ceremușul Negru. O altă modificare, a unsprezecea, a traseului hotarului în cauză s-a produs pe la mijlocul secolului XVIII, în avantajul statului polon, prin ocuparea, de la moldoveni, a teritoriului dintre Ceremușul Negru și Ceremușul Alb și fixarea graniței pe cursul ultimului afluent. Tot în veacul XVIII, o ultimă modificare a liniei de hotar moldo - polon, a douăsprezecea, s-a produs după înființarea *kaza*-lei otomane a Hotinului (1713 - 1715), în sudul Regatului polon, în paralel cu minore ajustări ale hotarelor moșiiilor de la granița comună, între Nistru - Prut (p. 155). Realitatea istorică, obiectivă, a hotarului de N și de NV moldo - polon „*în mișcare*”, pe modelul flux - reflux, între secolele XIV - XVII, a fost înțeleasă și afirmată de către marele cărturar umanist moldav, principele Dimitrie Cantemir, care a precizat, cu trei secole în urmă, că „*Moldova n-a cunoscut tot timpul aceleași hotare, ci când mai largi, când mai strâmte, pe măsura creșterii sau a descreșterii statului. (...) astăzi apele Nistrul, Serafinet, Colacin și Ceremuș, unite între ele, formează hotarul de miazănoapte al Moldovei, acolo unde se află ținutul Câmpulungului rutean*” – în a sa *Descrierea Moldovei, Capitolul II: Despre așezarea Moldovei, despre hotarele din vechime, și cele de azi și despre clima ținutului*.

Hotarul de N și de NV al Țării Moldovei cu Regatul Polon a fost expresia demarcației sferelor de influență în zona cursului superior al râurilor Nistru - Prut - Siret, între

sferelor de influență în zona cursului superior al râurilor Nistru - Prut - Siret, între Hotarul de N și de NV al Țării Moldovei cu Regatul Polon a fost expresia demarcației de azi și despre clima ținutului.

Moldovei, Capitolul II: Despre așezarea Moldovei, despre hotarele din vechime, și cele Moldovei, acolo unde se află ținutul Câmpulungului rutean” – în a sa *Descrierea Serafinet, Colacin și Ceremuș, unite între ele, formează hotarul de miazănoapte al strâmte, pe măsura creșterii sau a descreșterii statului. (...) astăzi apele Nistrul, urma, că „Moldova n-a cunoscut tot timpul aceleași hotare, ci când mai largi, când mai cărturar umanist moldav, principele Dimitrie Cantemir, care a precizat, cu trei secole în flux - reflux, între secolele XIV - XVII, a fost înțeleasă și afirmată de către marele istorică, obiectivă, a hotarului de N și de NV moldo - polon „în mișcare”, pe modelul ajustări ale hotarelor moșiiilor de la granița comună, între Nistru - Prut (p. 155). Realitatea otomane a Hotinului (1713 - 1715), în sudul Regatului polon, în paralel cu minore liniei de hotar moldo - polon, a douăsprezecea, s-a produs după înființarea *kaza*-lei și fixarea graniței pe cursul ultimului afluent. Tot în veacul XVIII, o ultimă modificare a prin ocuparea, de la moldoveni, a teritoriului dintre Ceremușul Negru și Ceremușul Alb hotarului în cauză s-a produs pe la mijlocul secolului XVIII, în avantajul statului polon, (vest Hotin) - Colacin - Ceremușul Negru. O altă modificare, a unsprezecea, a traseului ale logofătului Tăutu Țării Moldovei, frontiera în cauză stabilindu-se pe traseul Nistru pretenții de stăpânire asupra Pocuției, iar suveranul polon a cedat definitiv la orice Sigismund I, prin hatmanul Jan Tarnowski, voievodul moldav a renunțat definitiv la orice atunci. Prin pacea moldo - polonă din 1538 (Hotin), dintre Petru Rareș și regele polon Dar problema traseului hotarului de N și NV al statului Mușatinilor nu s-a încheiat (p. 155).*

moment, era definit din nou de cele trei cursuri de apă: Nistrul, Colacinul și Ceremușul” *viageră a celor unsprezece sate, ceea ce înseamnă că hotarul de nord, de facto, în acel păcii din 1510*, a lămurit d-l Al. Pînzar, *a fost reconfirmată logofătului Tăutu posesia pentru stăpânirea Pocuției, devenită gajul împrumutului din 1388* (p. 154). „*Cu ocazia complicat al luptei voievozilor moldavi Ștefan cel Mare și a fiului său, Bogdan al III-lea, încă patru modificări ale traseului, de genul flux - reflux, în contextul politico - militar cele două state. În primul deceniu al secolului XVI, hotarul moldo - polon a cunoscut 11 sate pe malul drept al râului, care a devenit, astfel, linia naturală de demarcație între Hârâu, când logofătul Tăutu a primit „donăția de pe Ceremuș” de la craiul Ioan Albert: a hotarului moldo - polon s-a produs în 1499, la încheierea păcii moldo - polone de la graniței readuce Țara Șipenițului în stăpânirea Mușatinilor. O nouă modificare, a cincea, Șipenițului în fruntăriile polone. Peste un deceniu, în 1444 - 1445, un nou flux moldav al* În 1436 hotarul moldo - polon a revenit la demarcația inițială, după întoarcerea Țării moldav pentru regele polon din 1388 (p. 153).

voievodului Ștefan I, cu statut juridic de posesie, ca nouă garanție pentru împrumutul hotarul s-a mișcat spre vest, prin includerea Țării Șipenițului în Țara Moldovei, în timpul închidea spațiul dintre Nistru și munți (...)” - (p. 153). În etapă următoare, în 1395, trecea „**prin râurile Prut și Ceremuș**”. Demarcația o forma marea zonă împădurită care lui Cazimir cel Mare și a ducilor lituanieni. Aliniamentul primului hotar urma, în esență, exteriorul arcului carpatic stăpânite de regele Ungariei și cele rusești, aflate în posesia a fixat pe la mijlocul secolului XIV, „când era, de fapt, granița între pământurile din etapă, hotarul originar al noului stat românesc est - carpatic, în zona precizată anterior, s-

—► Tony Bush, *Leadership și management educațional. Teorii și practici actuale*, Traducere de Liliana Romaniuc (coord.) și Irina Prodan, Editura Polirom, Iași, 2015, 247 p., în Seria editurii: *Științele educației. Structuri, conținuturi, tehnici*. Traducerea a fost

Traducere de Liliana Romaniuc (coord.) și Irina Prodan, Editura Polirom, Iași, 2015, 247 titlu: Tony Bush, *Leadership și management educațional. Teorii și practici actuale*, manageriale din învățământul preuniversitar românesc s-a îmbogățit de curând cu un nou conducere, îndrumare, control, evaluare ale activităților instructiv - educative, Bibliografia acțiunilor - componentelor de diagnoză, prognoză, planificare, p., în Seria editurii: *Științele educației. Structuri, conținuturi, tehnici*.

O carte importantă prin subiectul abordat și prin rezultatele analizei multi-sectoriale, care au înlocuit multe încheieri tematice sau punctuale, considerate solide istoriografic. Monografia d-lui Al. Pânzar este, concomitent, o sinteză a evenimentelor politico - militar - diplomatice din Europa Centrală, între secolele XIV - XVIII, în triunghiul de forțe format de Regatul polon - Regatul ungar - Principatul lituanian, în centru aflându-se teritoriile Halici - Volhynia - Țara Moldovei, zona unui echilibru de interese și de forțe care a influențat și evoluția traseului hotarului moldo - polon. În același timp, un rezumat al relațiilor politico - militar - diplomatice între vârfurile triumghiului de forțe central - european. Concomitent, o contribuție la istoria Moldovei de Nord, pe coordonatele deja amintite. Nu în cele din urmă, o contribuție exemplară la studiul hotarelor statelor românești în evul mediu, un temeinic îndemn la noi abordări identice tematice - temporal, dar diferite spațial.

O carte importantă prin subiectul abordat și prin rezultatele analizei multi-sectoriale, în orizontul istoriografic european.

circulație internațională, de preferat engleza sau franceza, ar fi asigurat o difuzare optimă Editura Academiei Române, București, 2001, 339 p. Un rezumat într-o limbă de *arhivele polone. Secolele al XVI-lea și al XVII-lea*, Ediție îngrijită de Ț Vasile Matei, RSR, București, 1983, 365 p.; idem, *Documente privitoare la istoria României culese din istoria României culese din arhivele polone. Secolul al XVII-lea*, Editura Academiei Costăchescu, *Documente de la Ștefan cel Mare*, Iași, 1948; Ilie Corfus, *Documente privitoare la Costăchescu, Documente moldovenești de la Ștefan cel Mare*, Iași, 1933; frontierei moldo - polone. Bibliografia poate fi completată cu alte contribuții: Mihai îndeajuns documentele și rolul comisiilor mixte de hotăr în stabilirea concretă a liniei de „*Europa Centrală*” de acum. Altul în direcția cercetării. D-l Al. Pânzar nu a abordat documentele interne și externe. „*Europa de Est*” dintre secolele XIV - XVIII a fost folosit termenul „*Moldova*” în locul expresiei „*Țara Moldovei*”, utilizată oficial în O lucrare perfectibilă în diferite aspecte. Primul este de terminologie. Autorul a

istorică” – (p. 157).

verosimile decât cele existente, din ce în ce mai apropiate, în teorie, de realitatea misiunea oricărui cercetător al trecutului: să construiască și să propună scenarii mai reconstituire posibilă a evenimentelor. În fond, ne-a reamintit-l Al. Pânzar, aceasta este moldav est - carpatic în evul mediu, detaliat în prezenta carte, „(...) nu e singura Autorul a precizat că modelul originii, evoluției și statutului hotarului de N al statului conform realităților *Limēs Bifrons* și *istoria statului este și istoria frontierelor sale*. într-un context intern și extern, spațiu - temporal central - european amplu, extins, în 1774 - 1775. Studiarea temei hotarului de N și de NV al Țării Moldovei s-a realizat conducătorii ungari / austrieci - poloni / lituanieni, de pe la mijlocul secolului XIV până

conducătorii ungari / austrieci - poloni / lituanieni, de pe la mijlocul secolului XIV până în 1774 - 1775. Studiarea temei hotarului de N și de NV al Țării Moldovei s-a realizat într-un context intern și extern, spațiu - temporal central - european amplu, extins, conform realităților *Limēs Bifrons* și *istoria statului este și istoria frontierelor sale*. Autorul a precizat că modelul originii, evoluției și statutului hotarului de N al statului moldav est - carpatic în evul mediu, detaliat în prezenta carte, „(...) nu e singura reconstituire posibilă a evenimentelor. În fond, ne-a reamintit-l Al. Pânzar, aceasta este misiunea oricărui cercetător al trecutului: să construiască și să propună scenarii mai verosimile decât cele existente, din ce în ce mai apropiate, în teorie, de realitatea istorică” – (p. 157).

O lucrare perfectibilă în diferite aspecte. Primul este de terminologie. Autorul a folosit termenul „*Moldova*” în locul expresiei „*Țara Moldovei*”, utilizată oficial în documentele interne și externe. „*Europa de Est*” dintre secolele XIV - XVIII a fost „*Europa Centrală*” de acum. Altul în direcția cercetării. D-l Al. Pânzar nu a abordat îndeajuns documentele și rolul comisiilor mixte de hotăr în stabilirea concretă a liniei de graniță pe teren, care puteau oferi informații suplimentare interesante despre evoluția frontierei moldo - polone. Bibliografia poate fi completată cu alte contribuții: Mihai Costăchescu, *Documente moldovenești de la Ștefan cel Mare*. Supliment, Iași, 1933; idem, *Documente de la Ștefan cel Mare*, Iași, 1948; Ilie Corfus, *Documente privitoare la istoria României culese din arhivele polone. Secolul al XVII-lea*, Editura Academiei RSR, București, 1983, 365 p.; idem, *Documente privitoare la istoria României culese din arhivele polone. Secolele al XVI-lea și al XVII-lea*, Ediție îngrijită de Ț Vasile Matei, Editura Academiei Române, București, 2001, 339 p. Un rezumat într-o limbă de circulație internațională, de preferat engleza sau franceza, ar fi asigurat o difuzare optimă în orizontul istoriografic european.

O carte importantă prin subiectul abordat și prin rezultatele analizei multi-sectoriale, care au înlocuit multe încheieri tematice sau punctuale, considerate solide istoriografic. Monografia d-lui Al. Pânzar este, concomitent, o sinteză a evenimentelor politico - militar - diplomatice - feudo-vasalice din Europa Centrală, între secolele XIV - XVIII, în triunghiul de forțe format de Regatul polon - Regatul ungar - Principatul lituanian, în centru aflându-se teritoriile Halici - Volhynia - Țara Moldovei, zona unui echilibru de interese și de forțe care a influențat și evoluția traseului hotarului moldo - polon. În același timp, un rezumat al relațiilor politico - militar - diplomatice între vârfurile triumghiului de forțe central - european. Concomitent, o contribuție la istoria Moldovei de Nord, pe coordonatele deja amintite. Nu în cele din urmă, o contribuție exemplară la studiul hotarelor statelor românești în evul mediu, un temeinic îndemn la noi abordări identice tematice - temporal, dar diferite spațial.

—► Tony Bush, *Leadership și management educațional. Teorii și practici actuale*, Traducere de Liliana Romaniuc (coord.) și Irina Prodan, Editura Polirom, Iași, 2015, 247 p., în Seria editurii: *Științele educației. Structuri, conținuturi, tehnici*.

Bibliografia acțiunilor - componentelor de diagnoză, prognoză, planificare, conducere, îndrumare, control, evaluare ale activităților instructiv - educative manageriale din învățământul preuniversitar românesc s-a îmbogățit de curând cu un nou titlu: Tony Bush, *Leadership și management educațional. Teorii și practici actuale*, Traducere de Liliana Romaniuc (coord.) și Irina Prodan, Editura Polirom, Iași, 2015, 247 p., în Seria editurii: *Științele educației. Structuri, conținuturi, tehnici*. Traducerea a fost